

Het dak verbindt ambitieuze partners

Ruimte voor water, groen, welzijn en energie

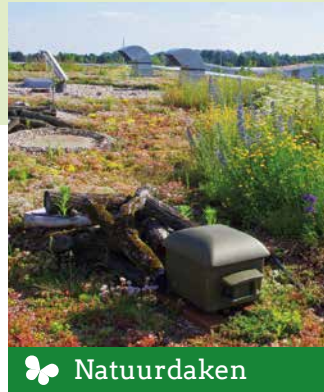


Ruimte voor duurzame oplossingen

Slim ingerichte groene daken hebben veel voordelen. Ze houden gebouwen koeler, produceren energie, reduceren geluid zowel binnen als buiten, vangen fijnstof af en houden regenwater vast. Dat betekent winst voor meerdere partijen: waterschappen, gemeenten, huiseigenaren, gebruikers, vastgoedeigenaren en/of hypotheekverstrekkers. De Green Deal Groene Daken werkte de afgelopen vier jaar aan het stapelen van winst op het dak. De veertig partners benutten samen het dakenlandschap en transformeerden via een aantal werksporen de gebouwde omgeving tot een gezonde en groene leefomgeving.



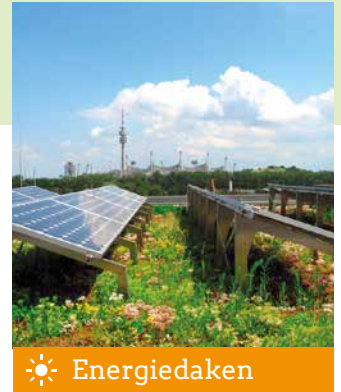
Waterdaken



Natuurdaken



Gebruiksdaken



Energiedaken



“We moeten zuinig zijn met de ruimte die we tot onze beschikking hebben. Daarom ligt het accent de komende jaren op verdichting van het bestaande stedelijke gebied. Ook in de verdichte stad is de kwaliteit van leven een belangrijke voorwaarde. Groen draagt hierin onomstotelijk bij aan een beter leefklimaat, biodiversiteit en het welbevinden van mensen. Het is de uitdaging om ruimte voor groen in de

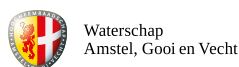
stad te houden en daarvoor ook daken en gevels te gebruiken. De partners van de Green Deal Groene Daken hebben hard gewerkt om het pad voor een groen en multifunctioneel dakenlandschap te effenen. Ik ben hen daar dankbaar voor en hoop dat dit goede werk in het licht van zuinig ruimtegebruik een enorme bijdrage zal leveren aan groene gebouwen en gezonde steden.” - Egbert Roozen, *Directeur Branchevereniging VHG, voorzitter bestuur Green Deal Groene Daken*

Van verdienmodel naar opschaling

In dit overzicht van het proces en de resultaten van Green Deal Groene Daken fase 2 blikken we terug en kijken we vooruit. Tijdens Green Deal Groene Daken fase 1 ontwikkelden we een aantal verdienmodellen voor opschaling (2014 - 2015, zie *'Maatschappelijk verdienen met groene daken'*). Tijdens fase 2 (2016 - 2019) richtten we onze aandacht op het verder uitwerken van deze routes voor meer en betere groene daken.



“Het verrijkte dak als het Nieuwe Normaal is onze ambitie.” - Kasper Spaan, *Adviseur en programmamanager Waternet, bestuurslid Green Deal Groene Daken, werkspoor Gebouwlabe*



Van green deal naar gezamenlijk plan



“Het daklandschap biedt enorme kansen voor het realiseren van de veerkrachtige stad van de toekomst!” - *Marloes Gout, Adviseur duurzaamheid gemeente Rotterdam, werkspoor Mindset; en Paul van Roosmalen, Project- en programmamanager gemeente Rotterdam, commissie Nationaal Daken Plan*



“De Green Deal Groene Daken heeft er voor gezorgd dat de interacties tussen bedrijven instellingen en gemeenten zijn uitgegroeid tot een echt ecosysteem. Zo is er een geweldige voedingsbodemp ontstaan voor nieuwe initiatieven voor de vergroening van het Nederlandse dakenlandschap.” - *Petra van den Berg, Directeur bedrijfsvoering, Nederlands Instituut voor Ecologie (NIOO-KNAW), werkspoor Biodiversiteit*



“De klimaatbestendige stad zonder groene daken bestaat niet.” - *Aart Veerman, Directeur Van der Tol Groep BV, werkspoor Facts&Values*



“Als je snel wilt gaan, ga alleen; als je ver wilt komen, ga dan samen!” - *Dirk Roosendaal, Voorzitter Vereniging Bouwwerkgroen (VBB), Directeur Universal Greenfields, werkspoor Facts&Values*



“Heel inspirerend om met elkaar te ontdekken welke prikkels nodig zijn om onze omgeving duurzamer in te richten.” - *Eric Hendrickx, Senior adviseur stedelijk water, Waterschap de Dommel, werkspoor Differentiatie Belastingen*



“Het eventueel toepassen van een groen dak op een nieuw (bedrijfs)pand is nu een standaard afweging bij ons waterschap.” - *Jeroen Buitenweg, Senior beleidsadviseur waterketen en klimaat in de stad, Waterschap Vechtstromen, werkspoor Differentiatie Belastingen*



“Zonder de Green Deal Groene Daken hadden we als individuele bedrijven en organisatie niet bereikt waar we nu staan. Daarom moet de Green Deal doorgaan als landelijk platform, het is zonde om al het goede werk te laten verdampen.” - *Henk Vlijm, Directeur Optigrün Benelux, commissie Nationaal Daken Plan*



“Vol trots kijk ik terug op de energie en kennis die binnen het werkspoor Biodiversiteit is gedeeld. Ik hoop dat deze energie samen met de Handreiking Natuurdaken resulteert in een hogere (natuur)ambitie bij bouwopgaves.” - *Wilco van Heerwaarden, Vestigingsmanager BTL Advies, werkspoor Biodiversiteit*



“Laten we de lat niet te laag leggen en met elkaar ervoor zorgen dat we ook echt gaan voor meer biodiversiteit op het dak. De handreiking biodiversiteit op natuurdaken laat zien hoe we dat moeten doen.” - *Albert Vliegenthart, Ecoloog projectleider, De Vlinderstichting, werkspoor Biodiversiteit*



“De Green Deal Groene Daken verrijkt de uitvoering van onze natuurvisie ‘Natuur voor Elkaar’, waarin we met partners werken aan groene, biodiverse, gezonde, beleefbare en klimaatbestendige Overijsselse steden en dorpen.” - *Laura van Heeswijk, Strategisch adviseur natuur & duurzaamheid Provincie Overijssel*



Gemeente Enschede



Green Deal Groene Daken

Gemeenten, waterschappen, bedrijven, financiële partijen en kennisinstellingen onderzochten samen succesvolle routes om groene daken landelijk te stimuleren. De partners werkten in werksporen samen aan:

- ▶ **Facts & Values** - een overzicht van alle feiten en waarden van groenblauwe daken
- ▶ **Mindset** - een website met informatie en voorbeelden voor verandering van mindset: van duur of ingewikkeld naar duurzaam en slim!
- ▶ **Differentiatie Belastingen** - Belastingvoordelen voor groene daken om klimaatadaptatie bij particulieren te stimuleren
- ▶ **Gebouwlabels** - het meenemen van groene dakprestaties in gebouwlabels
- ▶ **Biodiversiteit** - meer natuurwaarde met een concrete handreiking voor dakontwerpers en -aanleggers
- ▶ **Innovatie** - vraag en aanbod van (natuur)technische innovatie dichter bij elkaar brengen
- ▶ **Omgevingswet** - inventariseert kansen invoering omgevingswet

In deze tijdlijn nemen we je mee in onze reis en opbrengsten.

Green Deal Groene Daken fase 2

- Proces hoogtepunten
- Opbrengsten
- Hoogtepunten in context
- Hoogtepunten met en door partners

2016

juni



Verkenning 'Hemelwater belasten of belonen', werkspoor Differentiatie Belastingen. Rapport over de (on)mogelijkheden van differentiatie binnen de rioolheffing, waterschapsbelasting en OZB voor klimaatadaptieve gebouwen en percelen, en een advies. Een impactproject binnen het Delta Programma Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) met voorbeelden van duurzaamheid stimulerende belastingen

23 juni



Partnerbijeenkomst 'Experimenteren verdienmodel', NIOO-KNAW, Wageningen

8 dec



Partnerbijeenkomst KAF, Almere

19 juli

Oprichting Stichting Uitvoering Green Deal Groene Daken

14 april



Ondertekening Green Deal Groene Daken Fase 2, Innovation Expo, Amsterdam

13 okt



Partnerbijeenkomst 'W Groenfonds, Hoevelaken

19
jan



Presentatie 'Impactproject Differentiatie belastingen Klimaatadaptieve gebouwen', werkspoor Differentiatie Belastingen, door gemeente Enschede

jan



MULTIFUNCTIONELE
DAKEN

Website www.multifunctioneledaken.nl, werkspoor Mindset en Building Changes, SBR CURnet, Arcadis en TNO

jan



Inventarisatie 'Financiële prikkels voor werkspoor Differentiatie Belastingen', financiële prikkels om gebouweigenaren stimuleren om circulair met water om te bouwen. In samenwerking met Delta Pro Adaptatie (DPRA), met voorbeelden van duurzaam gedrag stimuleren en besteren



Workshop 'Opschalen, Transitie & Acties',

24
mrt



Initiatiefnemer GDGD uitgeroepen tot Dakenman 2016. "Een groene omgeving draagt bij tot een groter welzijn van de mens, waarbij het dakenland-
schap inzet is om dit doel te bereiken!" - Erik Steegman, initiatiefnemer Green Deal Groene Daken, voorheen directeur Leven op Daken

18
sept



Partnerbijeenkomst 'Tussentijds oogsten', CIRCL, Amsterdam

2017

NEN Normcommissie 'Begroeiende Daken' publiceert NTA8292

jan

Stagiair werkspoor Differentiatie Belastingen wint Waternetwerk Bachelorscriptieprijs

24
nov



Workshops 'Verdiepen', Nationaal

14
mrt



Partnerbijeenkomst 'Facts & Values', Alexandrium stadskantoor, Rotterdam, samen met CoP Meten en Monitoren van STOWA

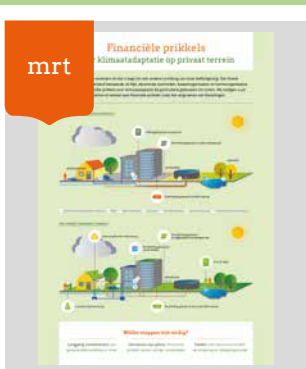
dec



Nieuw bestuur Stichting Uitvoering Green Deal Daken, Kasper Spaan en Egbert Roosen



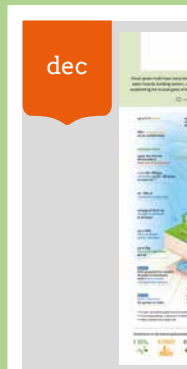
...klimaatadaptatie',
 Inventarisatie van
 ...n en -gebruikers te
 ...e gaan in en rond hun
 ...ogramma Ruimtelijke
 ...financiële prikkels die
 ...ndigen



mrt
 Pamflet 'Financiële prikkels voor klimaatadaptatie', werkspoor Differentiatie Belastingen samen met Delta Programma Ruimtelijke Adaptatie (DPRA)



sept
 Factsheet 'Facts and Values Groenblauwe Daken', werkspoor Facts&Values. Factsheet met overzicht van alle meetbare effecten van groene daken gebaseerd op ruim dertig onderzoeken, samen met Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer (STOWA)



dec
 Engelse factsheet 'Green roofs', werkspoor Facts&Values. Factsheet met overzicht van alle meetbare effecten van groene daken, samen met Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer (STOWA)

Gemeenteraadsverkiezingen **28 mrt**



19 sept
 Seminar 'Groenblauwe daken voor een leefbare stad', Lindenhof, Nijmegen, samen met Koninklijk Nederlands Waternetwerk (KNW), Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer (STOWA) en gemeente Nijmegen

nov

nov

2018

Groene daken actie in Tilburg door verzekeraar Interpolis **juli**

Wedstrijd 'Groenste straat van Overijssel' **okt**



Groene



14 mrt
 Partnerbijeenkomst, 'Meekoppelen & Verankeren', Delft TUD, samen met CoP Meten en Monitoren van STOWA



1 juni
 Procesbegeleiders Green Deal Groene Daken uitgeroepen tot Dakhelden 2018 "Deze coalitie bewijst dat overheden, bedrijven en kennisinstellingen, door slim samen te werken, het dak als stedelijke ondergrond voor maatschappelijke opgaven kunnen inzetten." - Anne-Marie Bor, NextGreen; en Carleen Mesters, Stroom en Onderstroom



14 nov
 Partnerbijeenkomst 'Waarderen 2.0', Amsterdam, samen met w...



Facts and Values Green-blue
Facts&Values. Vertaling van
bare effecten van groene
Stichting Toegepast Onder-
(STOWA)



jan
Haalbaarheidsstudie 'Pilots voor Financiële
prikkels', werkspoor Differentiatie Belastingen.
Haalbaarheid en plan van aanpak voor samen-
werking rond financiële prikkels voor klimaat-
adaptatie, samen met Delta Programma
Ruimtelijke Adaptatie (DPRA)



mrt
'Handreiking Natuurdaken', werkspoor Biodiversiteit. Handreiking over
dakopbouw, planten en voorzieningen om vogels, vlinders, bijen en andere
soorten te helpen met voedsel, veiligheid en voortplanting

Bestuursakkoord Klimaatadaptatie

Drie moties leefbare groene steden
aangenomen door Tweede Kamer

dec Deltaplan Biodiversiteitsherstel

dec Handboek 'Natuurinclusief bouwen en
ontwerpen' door gemeente Amsterdam

Voorzitter Egbert Roozen genomineerd
als Dakenman 2018

7 feb Gemeente Son en Breugel neemt
politiek besluit 'groene' rioolheffing



13 mei
'Legacy document'. Afsluiting Green Deal
Groene Daken, vooruitblik Nationaal
Daken Plan, Den Haag, Nieuwspoor

2019 Nationaal Daken Plan

Twaalf Natuur- en Milieu Federaties verbinden
energietransitie & klimaatadaptatie

feb



n & Innoveren', Smartroof
erkspoor Innovatie



28 mrt
Partnerbijeenkomst 'Oogsten & Zaaieren', Wageningen,
NIOO-KNAW



13 mei

Vooruitblik Nationaal Daken Plan: De GGD
partners willen samen slimme daken blijven
stimuleren. Hiervoor willen ze handige rekentools,
vernieuwende overheidsinstrumenten, innovaties,
een helpdesk en slimme financiering ontwikkelen.
Lees meer op de achterzijde

Urbanisten, gemeente Rotterdam

Nationaal Daken Plan

Hogere ambitie voor maatschappelijke winst

Het groeiende aantal partners van de Green Deal Groene Daken wil ook na de afronding van de Green Deal blijvend samenwerken aan meer en betere daken. Als platform Nationaal Daken Plan zetten we ons de komende vier jaar in om het dakenlandschap te ontwikkelen als oplossing voor meerdere maatschappelijke opgaven.

Urgentie



Meer wateroverlast, droogte en hitte door toenemende klimaatverandering



De energietransitie vraagt om ruimte voor het opwekken van duurzame energie



Toenemende verstedelijking verdringt gezond groen in stad en omgeving



Biodiversiteitsverlies door toenemende bebouwing en versnippering



Verdichting van bebouwd gebied en meerdere maatschappelijke opgaven vragen om integraal duurzaam ruimtegebruik

Het dak als oplossing

Blauwgroene daken helpen met waterbeheer en verkoeling

Slimme energiedaken combineren energie opwekken met verkoeling door verdampend groen

Gebruiksdaken bieden ruimte aan ontspannen, bewegen en ontmoeten

Natuurdaken als stapstenen versterken vlinder-, vogel- en andere soorten

Multifunctionele daken bieden integraal duurzame oplossingen door slimme combinaties van functies op het dak

Gezamenlijke aanpak

- ▶ **Helpdesk** met toegespitste informatie en **rekentools** voor woningcorporaties, projectontwikkelaars, vastgoedeigenaren en -beheerders
- ▶ Ontsluiten van **stimulerende instrumenten** voor overheden zoals omgevingsvisie, financiële prikkels, communicatie en bestemmingsplan, met tips en voorbeelden
- ▶ **Innovaties** bij leveranciers aanjagen en ontsluiten, waaronder slimme water- en energiedaken, bomen- en natuurdaken die CO₂ vastleggen
- ▶ Regionale **campagnes** en slimme financiering voor burgers en bedrijven
- ▶ **Onderzoek en opleidingen** versterken en verbinden met opgaven, zoals watermanagement, stedelijke natuurtypologie en gezondheid
- ▶ **Slimme financiering** door korting op belasting, ontwikkeling van een fonds en hypotheekrentekorting
- ▶ **Kennis delen en verspreiden** via werkbijeenkomsten, partnerevents, website, social media en nieuwsflitsen



Uitnodiging

Wij nodigen andere gemeenten, waterschappen, provincies, bedrijven, woningcorporaties, bouwers, maatschappelijke organisaties en burgerinitiatieven uit:

- Sluit je aan en benut samen met ons het dakenlandschap
- Ontwikkel, test, deel en vermenigvuldig je successen en ideeën binnen het Nationaal Daken Plan!

Initiatiefnemers Nationaal Daken Plan

Overheden Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Ministerie Infrastructuur en Waterstaat; Provincies Noord-Brabant en Overijssel; Gemeenten Almere, Amsterdam, Enschede, Eindhoven, Rotterdam, Son en Breugel, en Tilburg; Waterschappen Amstel, Gooi en Vecht, Aa en Maas, de Dommel, en Vechtstromen **Koepelorganisaties** VEBIDAK, Vereniging Bouwwerk Begroeners, VHG branchevereniging van ondernemers in het groen, Vereniging GDO **Bedrijven** Atelier GroenBlauw, BTL Nederland, Carlisle Construction Materials BV, Nelen & Schuurmans, Optigroen, Sempergreen, Triflex BV, Van der Tol Groep, ZinCo Benelux, Zoontjens International BV **Kennisorganisaties** Amsterdam Rainproof, de Natuur en Milieufederaties, NIOO-KNAW, Rooftop Revolution, Stichting Groenkeur, Stichting Roof Update, VIBA-Expo, de Vlinderstichting, Vogelbescherming **Burgerinitiatief** Grachten van Smaragd

www.greendealgroenedaken.nl
www.multifunctioneledaken.nl

info@greendealgroenedaken.nl
www.dakenplan.nl (vanaf 2020)